

вміння моделювати різні ситуації спілкування, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування [1, с. 114]. Тут є важливою колективна робота. Так, з учнями 3 класу можна організувати груповий проєкт «Виготовлення театральної програмки». Робота над проєктом може здійснюватися за допомогою методу дизайн-мислення.

Отже, сучасні технології навчання (проєктна технологія, інтерактивне навчання та інші) в освітньому процесі початкової школи сприяють всебічному розвитку учнів, їх талантів і здібностей, формуванню компетентностей та наскрізних умінь, розвитку самостійності, творчості та допитливості. Тобто, забезпечують реалізацію мети Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ: Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

2. Зубкова О. П. Дизайн-мислення в освіті. Всеосвіта. 2019. <https://vseosvita.ua/library/dizajn-mislenna-v-osviti-4703.html> (дата звернення: 13.02.2023).

3. Пономарьова О. М. Використання кейс-методу на уроках у початковій школі. Всеосвіта. 2018. <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-kejs-metodu-na-urokah-v-pocatkovij-skoli-11180.html> (дата звернення: 13.02.2023).

4. Ярошинська О. О. Дидактика: навчально-методичний посібник. Умань: РВЦ «Софія», 2007. 192 с.

Павлова Тетяна,

науковий співробітник відділу початкової освіти ім. О. Я. Савченко

Інституту педагогіки НАПН України, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ ДОМІНАНТИ ПОЧАТКОВОЇ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ

У нормативній базі початкової освіти визначено мету й очікувані результати природничої освіти як ключової. Так, у Державному стандарті початкової освіти метою природничої освітньої галузі зазначено формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки в довкіллі [1].

У змісті програми з природознавства домінує екологічне спрямування, що передбачає розуміння дитиною відповідальності за свої дії у поводженні з природою. Тому у процесі навчання в початкових класах особливе місце відводиться формуванню таких мотивів бережливого ставлення до природи:

- гуманні (вияви співчуття, доброти до живих організмів);
- пізнавальні (прагнення до пізнання природи);
- економічні (розуміння практичної цінності природи як джерела існування людини);
- естетичні (розуміння краси навколишнього) [2].

До закінчення початкового навчання має бути сформована готовність до екологічно доцільної поведінки. Зокрема, у сукупності нормативних документів передбачено:

- інтелектуальну готовність (певний рівень знань про природу; усвідомлення себе не володарем природи, а її частиною);
- дієву готовність (можливість реалізувати свої знання в різноманітних ситуаціях; бажання брати участь у природоохоронній діяльності);
- емоційну готовність (сприйнятливості до світу природи; почуття здивування; захоплення; емоційно-позитивне ставлення до об'єктів природи) [1;2].

У процесі навчання молодший школяр набуває компетентностей, що окреслюються такими результатами:

- відкриває світ природи, набуває досвіду в її дослідженні, шукає відповіді на запитання, спостерігає за навколишнім світом, експериментує та створює навчальні моделі, виявляє допитливість та отримує радість від пізнання природи;

- опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, отриману з доступних джерел, та презентує її у різних формах;

- критично оцінює факти, поєднує досвід з набутих раніше і творчого використовує для розв'язування проблем природничого характеру [2].

З огляду на сутність і механізми в розвитку природознавчої предметної компетентності її формування у молодших школярів здійснюється шляхом:

- засвоєння учнями необхідного обсягу складових природознавчої компетенції (знання, уміння, навички, способи діяльності, ціннісно-сміслові орієнтації);

- набуття природознавчої компетентності – здатності розв'язувати коло соціально й особистісно значущих пізнавальних і практичних завдань щодо реальних об'єктів природи;

- розвитку природознавчої компетентності, підвищення рівня її узагальнення та інтеграції з предметними компетентностями інших освітніх галузей до рівня ключових [3, 218].

Екологічне спрямування зумовлює виявлення зв'язків між неживою та живою природою, залежність росту і розвитку рослин від світла, тепла, вологи; зв'язок зовнішнього вигляду тварин із середовищем проживання, способом живлення, захистом від ворогів. Пріоритетними стають норми поведінки серед природи, участь в елементарній природоохоронній діяльності. Особлива увага приділяється спостереженням за навколишньою природою під час подорожей-спостережень, краєзнавчих розвідок, що сприяє розвитку спостережливості, виникненню інтересу до природи, тобто розвитку їх пізнавальних здібностей [4, 67].

Ефективність спостережень у природі передбачає зв'язок з об'єктами вивчення на уроках з інтегрованого предмету «Я досліджую світ». Тому цей аспект набуває цілеспрямованого характеру за умови використання щоденника спостережень. Систематичні спостереження за змінами в природі і поведінці людей передбачені Типовою освітньою програмою.

Щоденник спостережень як складник навчально-методичного комплексу доповнює завдання підручника, робочих зошитів, спрямовує учнів на пошуково-дослідницьку діяльність. Розвивальні завдання сприяють формуванню загальнонавчальних умінь: порівнювати, зіставляти схоже й відмінне, шукати причиново-наслідкові зв'язки у подіях і явищах.

Для орієнтації учнів, забезпечення доступності завдань, їх співмірності за обсягом і кількістю передбачено інструкції виконання завдань, алгоритми, підказки, приклади для виконання учнями з різними навчальними можливостями. Це завдання типу: як визначити особливості спостережуваного об'єкта (за кольором, розміром, масою та ін.); як порівнювати об'єкти (визначати подібне і відмінне) тощо. Передбачено завдання, які ґрунтуються на використанні життєвого досвіду учнів, що їх заохочують до активної відповідальної діяльності в природі (Завдяки яким ознакам пристосувалися до умов довкілля рослини біля твого будинку?); спостереження за змінами в природі та житті людей в різні пори року (Коли розпочався і закінчився листопад? Коли зникли бджоли, мухи та інші комахи? Хто з тварин робить запаси на зиму; відлітає в теплі краї; впадає в сплячку?); пошук взаємозв'язків між явищами природи (Де швидше розтане сніг – у парку, де тінь від дерев, чи на відкритій галявині? Біля якого дерева з'являться перші проталини – берези чи горобини. Пригадай, якого кольору стовбури цих дерев); прогнозування змін і залежностей в довкіллі (Як восени змінювалася поведінка перелітних та зимуючих птахів (збирались у зграї, не співали, відлітали в теплі краї, переселялись ближче до людських осель) Що сталося б з рослинами на Землі, якби в них зникли бруньки?) [5].

Таким чином, у процесі апробації навчально-методичного забезпечення за стратегіями НУШ-1 виявилась ефективність організації уроків природничого змісту шляхом використання спеціальних методів пізнання природи: спостережень, дослідів, практичних робіт. Такий підхід забезпечує розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів, викликає у них пізнавальний інтерес, бажання пізнавати природу. Важливо в цьому процесі забезпечувати наступно-перспективні зв'язки між ланками освіти. Це означає опору на досягнення дошкільного періоду.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти (2019). Кабінет Міністрів України. Постанова від 24 липня 2019 р. № 688, Київ. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

2. Програми Нової української школи (2022). Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. 1-2 клас, 3-4 клас. Пояснювальна записка. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

3. Байбара Т. М. Поточна перевірка навчальних досягнень учнів з природознавчої складової курсу «Я у світі». Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів 3-4 класів: посібник/Савченко та ін. К. Педагогічна думка, 2012. С. 218.

4. Бібік Н., Павлова Т. Організація навчання в 4 класі інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Організація освітнього процесу в початковій школі: Методичні рекомендації. Орієнтовні календарно-тематичні плани. 4 клас. – Київ: Видавництво «Педагогічна думка». 2021. С. 67.

5. Бібік Н. М. Я досліджую світ. 4 клас: щоденник спостережень: до підруч. Надії Бібік, Галини Бондарчук/Н.М. Бібік, Г.П. Бондарчук, Т.С. Павлова. Харків: Вид-во «Ранок», 2022. 64с.